

G E H E I M

095 ~~TE~~ *W 8/9*

MINISTERIE VAN DEFENSIE

EX.NR / 12

LANDMACHT INLICHTINGDIENST
- 2 SEP. 1975
Nr. *75-202/9969*

uw kenmerk

ons nummer

's-Gravenhage,

401-010975

1 september 1975

bijlagen: -1- (ex.nr 20)

onderwerp: Periode Overzicht

Aan

de Voorzitter Comité Verenigde Chefs
van Staven

Bijgaand moge ik U aanbieden het Periode Over-
zicht over het tijdvak 1 januari tot 1 augustus 1975.

HET HOOFD LANDMACHT INLICHTINGDIENST
VOOR DEZE
DE LUITENANT-KOLONEL

[Handwritten signature]
C. KLOOS

G E H E I M

3c-IV-13022-225136*-168

*
*
*

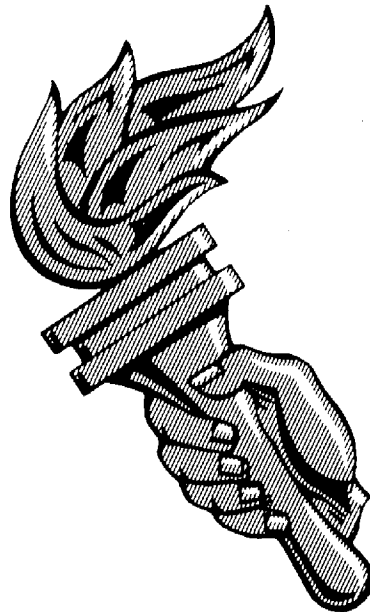
*
*
*

Men wordt verzocht bij het antwoord datum en nummer van deze brief nauwkeurig te vermelden

**LANDMAGHT
INLICHTINGDIENST**

PERIODE - OVERZICHT

**1 januari 1975
tot
1 augustus 1975**

PERIODE - OVERZICHT

1 januari 1975

tot

1 augustus 1975

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>blz.:</u>
<u>A. POLITIEK</u>	
1. Warschaupakt	3-5
2. Sovjet-Unie	6-8
3. NSWP-landen	8
4. MBFR	8
5. Joegoslavië	9
6. Midden-Oosten/Noord-Afrika	9-12
7. Verre-Oosten	12-13
<u>B. ECONOMIE</u>	
1. Economische ontwikkelingen in Oost-Europa	14
2. Sovjet defensie-uitgaven	15
Geschatte defensie-uitgaven Sovjet-Unie naar bestedings-categorie : Bijl. 1 a + b	16-17
Geschatte defensie-uitgaven van Sovjet-Unie naar krijgsmachtonderdeel 1961-1975: Bijl. 2 a + b	18-19
<u>C. MILITAIR</u>	
1. Militaire Strategie	20
2. Logistiek	20-21
3. Landstrijdkrachten	21-30
<u>D. CIVIELE VERDEDIGING EN PARA MILITAIRE ORGANISATIES</u>	
1. Civiele verdediging	31
2. Para-militaire organisaties	31-32
<u>E. WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE</u>	
1. "Environmental Warfare"	33-34
2. Chemische oorlogvoering	34-35
3. Biochemische oorlogvoering	35
4. USSR Academie van Wetenschappen	35-36

Confidentieel A. POLITIEK1. Warschaupakt

In de verslagperiode stonden in de landen van het verdrag van Warschau centraal:

- a. de viering van de 30^e verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog;
- b. de viering van het 20-jarig bestaan van het Warschaupakt;
- c. de snelle en succesvolle afsluiting van de CEVS;
- d. de voorbereidingen van een conferentie van Europese communistische partijen;
- e. de 29^e zitting van de Raad voor Wederzijdse Economische Bijstand (CEMA) te Boedapest waar een "coördinatie -plan voor multilaterale integratie" werd aangenomen;
- f. de start van de voorbereidingen voor de eind dit jaar/begin volgend jaar in Tsjechoslowakije, de Sovjet-Unie, Polen, Bulgarije en de DDR te houden Partijcongressen;
- g. de intensivering van ideologische campagnes, vooral in de strijdkrachten.

De viering van de 30^e verjaardag van het einde van de Tweede Wereldoorlog kreeg grotere publiciteit dan die van het 20-jarig bestaan van het WP. De grootste aandacht werd echter besteed aan de afsluiting van de CEVS.

In dit verband verdient het vermelding dat in de aanloopperiode naar de afsluiting van de CEVS, het vooral het principe van de onschendbaarheid der grenzen was, waarop de nadruk werd gelegd. De indruk bestaat dat dit principe in de toekomst bijzonder restrictief - analoog aan de uitleg van de viermogendheden overeenkomst over Berlijn zoals in mei nog eens bleek - zal worden uitgelegd en op een wijze alsof het de status van internationaal recht heeft.

Dit zou een verklaring kunnen vormen voor het feit dat het principe van vreedzame grenswijziging op een andere plaats voorkomt, waarop vooral de SU steeds heeft aangedrongen.

De 20^e verjaardag van het WP werd gevierd met een bijeenkomst van parlementariërs uit de WP-landen. In verklaringen werd het nut van het pakt o.a. naar voren gebracht als "klassebondgenootschap" van de socialistische gemeenschap, waarvan het militair-politieke nut

de militaire bescherming van het socialisme en de vrede in Europa is, en dat bovendien als centrum voor de coördinatie van de buitenlandse politiek van de betrokken staten fungeert.

Ter gelegenheid van deze viering vond geen bijeenkomst van het Politiek Consultatief Comité plaats.

De leiders van de WP-landen hadden elkaar reeds ontmoet op het in maart gehouden congres van de Hongaarse cp, m.u.v. de Roemeense partijleider Ceaucescu.

De voorbereidingen voor de conferentie van Europese cp'n verliepen na de bijeenkomsten vorig jaar in Warschau en Boedapest niet geheel vlekkeloos.

Belangrijkste twistpunt blijft de mate van verbindendheid van een door de conferentie aan te nemen slotdocument. Tegenover de CPSU en de haar loyale partijen staan o.a. de Joegoslavische en Roemeense partijen. Recente berichten uit o.a. Joegoslavië willen echter doen geloven dat de conferentie zal kunnen doorgaan. Wat betreft de CPSU lijkt dit project voorrang te hebben nu de CEVS is afgesloten.

Het plan voor de verdere integratie binnen de CEMA zal bij uitvoering naast economische waarschijnlijk ook sterk institutioneel-politieke repercussies hebben en zal inbreuk maken op een aantal nationale bevoegdheden.

Bij de doorvoering van dit plan zal ongetwijfeld een factor van belang zijn, dat de positie van de SU aanzienlijk sterker is geworden door de toegenomen economische afhankelijkheid als gevolg van o.a. de prijsstijgingen voor grondstoffen van de NSWP-landen van de SU. (Zie hoofdstuk B).

Bij de intensivering van de samenwerking op ideologisch gebied was de, begin maart te Praag over dit onderwerp gehouden, conferentie de voortzetting van die van dec. 1973 in Moskou.

Opvallend was dat het communiqué dat in Praag werd uitgegeven minder militant van toon was dan dat van Moskou. Beoogd werd een ideologisch offensief dat het détente-beleid niet zou doorkruisen.

Hiertegenover staat dat, nu de CEVS is afgesloten en de contacten met het Westen eerder zullen vermeerderden dan verminderen, vooral de strijdkrachten het doel zullen zijn van ideologische waakzaamheids campagnes. Hiervan getuigden conferenties bij de strijdkrachten

van de SU in februari en de DDR en Polen in juni. Bovendien werden in de Sovjet strijdkrachten politieke afdelingen op een lager niveau dan tot dusver het geval was, geïntroduceerd.

Op militair-politiek gebied vond een bijeenkomst in mei te Warschau van de Militaire Raad (Chefs van Staven) van het WP plaats, gevolgd door een bijeenkomst in juni in de DDR van vertegenwoordigers van de Generale Staven van de WP-landen, waarop naar alle waarschijnlijkheid problemen samenhangend met de CEVS en de MBFR-conferentie werden besproken. Diverse malen konden de gebruikelijke pleidooien voor een verdere verhoging van de gevechtskracht en de opvoering van de gevechtsbereidheid van de WP-strijdkrachten in het belang van een duurzame vrede worden gesignaleerd.

De reacties op de topontmoetingen in de NAVO eind mei waren relatief nogal gematigd van toon en waren, zoals gebruikelijk, gericht op de tegenstellingen tussen de NAVO-partners. Een uitzondering hierop vormde de rede van de Sovjet Minister van Defensie, Grechko, die eind mei zei dat "het imperialisme niet van zijn plannen afzag het historisch conflict tussen kapitalisme en socialisme met geweld te beslissen" en dat "de imperialisten zich samen met China verenigden in een anti-Sovjet front".

Voorts bleef Roemenië zich binnen het WP onderscheiden door een afwijkend gedrag, zoals het sturen van delegaties van relatief laag niveau naar WP-bijeenkomsten en -conferenties, het wegblijven van Ceaucescu in Boedapest terwijl de overige leiders van de WP-landen daar wel aanwezig waren, de kritiek op de integratie in CEMA-verband, en de steeds sterker door Roemenië verkondigde stelling dat het, in vergelijking met haar socialistische partners, een ontwikkelingsland is.

Vermeldingswaard is ook het feit dat Roemenië, i.t.t. de SU, sinds kort van de VS de status van meestbegunstigde in de wederzijdse handel verkreeg, door die concessies te doen die door de SU en twee andere WP-landen geweigerd werden. Of NSWP-landen in deze houding kunnen blijven volharden, blijft de vraag in het licht van het jongste accoord tussen Polen en de BRD, waarbij het om uitreisvisa versus kredieten ging.

Zelfs tracht Roemenië, evenals Joegoslavië, ook van het Westen wapens te verkrijgen.

2. Sovjet-Unie

De sinds begin dit jaar ontstane onzekerheid rond de positie van partijleider Brezhnev, is allengs minder geworden, zoals bleek uit de lof die Brezhnev tijdens de plenaire bijeenkomst in april van het Centraal Comité en in een verklaring na afloop van de CEVS kreeg toegezwaaid. Dat zijn positie begin dit jaar bedreigd werd zou voortgevloeid kunnen zijn uit een verzwakking van zijn gezondheid, uit de onenigheid binnen de leiding over de voorwaarden waarop het détente-beleid zou moeten worden voortgezet en welke samenviel met het afwijzen van het handelsverdrag met de VS en uit het mogelijk overschrijden door Brezhnev van de grenzen van het collectieve leiderschap. Feit is in ieder geval dat zijn naam, ondanks alle geruchten, in de pers voortdurend genoemd werd en dat de in politiek opzicht niet dicht bij Brezhnev staande Shelepin in januari een rede hield waarin Brezhnev's ontspanningspolitiek uitvoerig geprezen werd. Feit lijkt ook dat Shelepin's uitstoting uit het Politbureau in april de positie van Brezhnev eerder versterkt dan verzwakt heeft. Op dit moment lijkt de positie van Brezhnev, die met het 25e partijcongres in zicht en de afsluiting van de CEVS kan wijzen op een succesvolle uitvoering van het vredesprogram van het 24e partijcongres, onaangetast. Indien hij echter uit gezondheidsoverwegingen mocht overwegen af te treden, zou dit, naar wordt aangenomen, op het 25e partijcongres kunnen gebeuren. Of hij er in dat geval in zal slagen een opvolger langs reguliere weg aangewezen te krijgen is echter een vraag.

In buitenlands politiek opzicht bleek de Sovjet afwijzing aan het eind van het vorig jaar van de handelsovereenkomst met de VS de voortzetting van de détente-politiek niet in de weg staan. Wel blijft wat betreft de SU de lijn scherper getrokken in wat zij als inmenging in haar interne aangelegenheden beschouwd. Uit hoofde van haar economische positieverbetering kan zij zich permitteren handelsaccorden met politieke voorwaarden af te wijzen. Dat de Sovjet détente politiek gedeeltelijk uit economische motieven voortkomt - d.w.z. gevoed wordt vanuit een importbehoefte aan Westerse technologie en know-how - bleek uit de begin dit jaar gesloten overeenkomsten inzake handel- en kredietverlening

met het V.K. Zo gauw bij dergelijke overeenkomsten het prestige en de status van de supermogendheid in het geding komt, doordat in Sovjet ogen onacceptabele voorwaarden gesteld worden, wordt aan het handhaven hiervan de voorkeur gegeven boven de voordelen die uit de handel voortvloeien.

Om de verhouding tot de VS en de afsluiting van de CEVS niet in omgekeerde zin op het spel te zetten, waren de redevoeringen welke door de Sovjet leiders na de machtswisseling in Z.O. Azië gehouden werden, relatief gematigd, met als enige uitzondering de bovengenoemde rede van Minister van Defensie Grechko, die kennelijk bedoeld was om naast de détente-rethoriek aan de militaire macht van de SU te helpen herinneren.

Overigens werden in deze verslagperiode verdere aanwijzingen gevonden voor versterkt bewustzijn van haar macht. Voorbeelden hiervan zijn de opmerking van partij-ideoloog Suslov in april dat de macht en het aanzien van het socialistisch kamp nog nooit zo groot waren en de formulering van de "Pravda" van 6 april, waarin naar het verlies van Westelijke posities wordt verwezen als zijnde voortgevloeid uit de "vreedzame agressie (!) van het socialisme", die dus wel in het kader van de détente past.

Dit laatste leidt tot de vraag welke richting de Sovjet politiek na de CEVS zal nemen. Vooralsnog wijst niets op een meer avontuurlijke buitenlandse politiek, mede gelet op het belang dat de SU hecht aan de relaties op voet van gelijkwaardigheid met de VS en met het Westen in het algemeen, en de nog lopende onderhandelingen inzake SALT en de M(B)FR in het bijzonder. Een politiek-militair activisme in andere delen van de wereld wordt hiermee door de SU niet in strijd geacht, evenals de opmerking van de "Izvestia" dat détente niet onverenigbaar is met Sovjet steun voor de loop der gebeurtenissen in Portugal.

Verwacht mag worden dat de volgende thema's de komende tijd sterk zullen worden benadrukt:

- a. - het aanvullen van politieke détente door een militaire détente;
- pogingen om een wereld ontwapeningsconferentie te beginnen;
- het instellen van kernwapenvrije zones;
- het reduceren van de militaire budgets.

- b. - het houden van een conferentie van Europese op'n, de eventuele uitkomst daarvan zal bepalend zijn voor een wereldconferentie. Op grond van een recent artikel in "Pravda" lijkt t.a.v. dit onderwerp in Moskou een richtingstrijd te bestaan.
- c. - de noodzaak om in Azië een collectief veiligheidssysteem te creëren. Belangrijkste doel hiervan lijkt te zijn om analoog aan de CEVS het principe van territoriale onschendbaarheid min of meer aan China op te dringen. Ook mag verwacht worden dat de SU, afhankelijk van de omstandigheden, opnieuw diplomatieke initiatieven gaat ontplooiën in het Oostelijk Middellandse Zee-gebied en in het Midden-Oosten.

3. NSWP-landen

a. Polen

In Polen werd een nieuwe bestuurlijke indeling ingevoerd. Verrassend hierbij was wel de forse uitbreiding van het aantal wojwodschappen (provincies), welke waarschijnlijk mede bedoeld was om de macht van regionale partijleiders te beknotten. Voorts werden diverse malen berichten ontvangen over schaarste aan vlees en over hieruit voortvloeiende onrust verschijnselen.

b. Tsjechoslowakije

De gang van zaken rond de brieven van ex-partijleider Dubcek en rond de benoeming van partijleider Husak tot president bevatten aanwijzingen dat veranderingen in koers en personeelsbezetting niet geheel en al zijn uitgesloten.

4. MBFR

De rede van partijleider Brezhnev op de afsluiting van de CEVS in Helsinki doet sterk vermoeden dat nu deze conferentie is afgelopen de Sovjet-Unie deze herfst serieus hierover wil gaan onderhandelen. Verrassende initiatieven lijken hierbij niet uitgesloten te zijn.

5. Joegoslavië

Vooraf begin dit jaar konden talrijke uitingen en symptomen van onrust worden geconstateerd, welke de autoriteiten d.m.v. hardere repressie en een strakkere partij-lijn trachtten op te vangen. Recentelijk werd de 3^e groep (pro-Sovjet) Stalinisten, binnen een jaar gearresteerd.

De verhouding tot de SU bleef goed te noemen.

Opvallend was voorts de sterke stijging in de defensie-uitgaven voor dit jaar, alsmede de opmerking van de Joegoslavische gedelegeerde op de toetsingsconferentie van het non-proliferatie verdrag dat, indien dit verdrag niet beter zou worden toegepast in de toekomst, de Joegoslavische regering gedwongen zou kunnen worden haar houding t.o.v. dit verdrag te herzien.

6. Midden-Oosten/Noord-Afrika

De eerste helft 1975 werd gekenmerkt door vele uitwisselingen van bezoeken en het streven om op een of andere wijze tot een begin te komen van een regeling van het Arabisch-Israëliësch conflict. In het begin van het jaar bezocht de VS Minister van Buitenlandse Zaken, Kissinger, Israël, Syrië en Egypte om te pogen het Midden-Oosten conflict nader tot een oplossing te brengen. Kissinger was redelijk optimistisch en kondigde een nieuw bezoek in maart aan als volgende stap naar een algeheel akkoord. Direct hierna had hij een onderhoud met de Sovjet Minister van Buitenlandse Zaken, Gromyko, in Genève, waar de verschillende benaderingswijzen van enerzijds de VS met de "stap voor stap" methode en anderzijds de Sovjet "totaalregeling" via de conferentie van Genève weer duidelijk naar voren kwamen. Syrië is een voorstander van de Sovjet methode, terwijl Egypte het meest voor Kissinger's benadering voelt. De kloof tussen Egypte en de Sovjet-Unie is mede hierdoor alleen maar groter geworden.

Tussen Iran en Egypte zijn de verhoudingen weer gezond te noemen, na geruime tijd vrij slecht te zijn geweest. Begin dit jaar werd Egypte bezocht door de Shah.

Het aanknopen van hernieuwde betrekkingen komt de pogingen van de Egyptische president Sadat om een onafhankelijke koers te varen (vooral van de SU) ten goede. Later bezocht koning Feisal van Saoedi-Arabië Cairo en deed een schenking van \$ 100 miljoen.

Feisal was ook een voorstander van Kissinger's politiek. De anti-communistische Feisal had de intentie Sadat's positie in het economisch zwakke Egypte te versterken, de Sovjet invloed in de Arabische landen terug te dringen alsmede de Iraanse opkomst in het Midden-Oosten af te remmen. Ook bezocht Feisal Syrië en Jordanië in een poging om de Arabische eenheid ten opzichte van Israël te herstellen. President Sadat bracht een bezoek aan Frankrijk en bestelde daar een aantal Mirage vliegtuigen, eens te meer een bewijs van Egypte's poging om een onafhankelijk buitenlands beleid te gaan voeren.

Begin februari bezocht Gromyko eerst Syrië en daarna Egypte. In de communiqués uitgegeven na beide bezoeken werd het belang van de Geneefse Conferentie onderstreept. In het Egyptische communiqué ontbrak een specifieke melding van wapenleveranties.

In maart heeft Minister Kissinger 17 dagen lang getracht te bemiddelen tussen Arabische landen en Israël, maar het resultaat was negatief. De oorzaak voor het mislukken van een overeenkomst tussen Egypte en Israël, was het feit dat Egypte slechts een militaire overeenkomst wilde afsluiten terwijl Israël een totaal vredesakkoord eiste, wat zou impliceren dat Egypte Israël als staat zou erkennen. De kansen voor de Russische methode van een bijeenroepen van de Geneefse conferentie waren door Kissinger's falen weer gestegen. Toch spelen hier ook duidelijke problemen mee zoals:

- Egypte en Syrië zullen een meer gezamenlijk standpunt naar voren moeten brengen;
- Ditzelfde geldt voor de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie;
- Wel of geen deelname van de PLO, alsmede de aard en vorm van de eventuele deelname.

Op 25 maart werd koning Feisal van Saoedi-Arabië vermoord. Feisal ontplooidde de laatste tijd veel initiatieven om de Arabische landen te verenigen tegen Israël en de Sovjet hulp in het Midden-Oosten te reduceren. Hij werd opgevolgd door Chaled Ben Abdel Aziz. Overigens hoeft men geen wezenlijke verandering in de buitenlandse politiek te verwachten.

Het in de eerste week van maart gesloten akkoord tussen Irak en Iran over het Koerdenprobleem en de grenskwestie gaf Irak weer de mogelijkheid zich te concentreren op het Arabisch-Israëliësch conflict

en een meer onafhankelijke positie ten opzichte van de Sovjet-Unie in te nemen.

In april werden verschillende bezoeken aan Moskou gebracht. Fahmi, de Egyptische Minister van Buitenlandse Zaken bracht van 19 tot 22 april een officieel bezoek aan de Sovjet-Unie. Niets wees erop dat de relatie tussen beide landen was verbeterd. Moskou was er kennelijk niet in geslaagd Egypte's onafhankelijke koers te wijzigen. Geheel anders van toon was het communiqué dat uitgegeven werd na het bezoek van Khaddam, de Syrische Minister van Buitenlandse Zaken, aan de Sovjet-Unie. De Syrische politiek werd door Moskou uitbundig geprezen. Mogelijk blijvend geschilpunt was de PLO-deelname aan de conferentie van Genève.

Syrië wil de PLO als een volwaardige deelnemer zien. Ook een delegatie van de PLO onder leiding van Yasser Arafat is enkele dagen in Moskou geweest voor besprekingen met de Minister van Buitenlandse Zaken, Gromyko.

Hoewel dat niet bleek uit officiële verklaringen, zijn de geschilpunten waarschijnlijk blijven bestaan. Die punten concentreren zich rond de rol van de PLO bij een vredesregeling en de samenstelling van een toekomstige Palestijnse regering. Overigens moet de toezegging van wapenleveranties door de SU niet uitgesloten worden geacht.

De onafhankelijke koers van Irak t.o.v. de SU bleek uit het bezoek van de Iraakse vice-president Hussein aan Moskou, dat slechts de helft bedroeg van de aangekondigde drie dagen. De Sovjets willen hun grote wapenleveranties inkrimpen, terwijl Hussein er op uit was om nauwere economische banden met het Westen aan te knopen. De Arabische positie t.o.v. Israël werd verzwakt door een conflict tussen Irak en Syrië. Syrië beschuldigde Irak van een samenzwering tegen het Syrische bewind, waarop Syrië heeft gereageerd door het Eufraatwater op te houden bij de Tabanadam.

De verhouding tussen Sadat enerzijds en Ford en Kissinger anderzijds werd steeds beter. De hoop op een vredesregeling was versterkt. In dit kader moet ook de heropening van het Suez-kanaal en de vermindering van de Israëlische strijdkrachten langs dat kanaal worden gezien. De verhouding Egypte-SU was nog slecht, getuige Brezhnev's aankondiging voorlopig niet naar Caïro te gaan, alsook de toenadering van de SU tot Libië. De SU heeft Libië wapens toegezegd voor naar schatting 1 miljard dollar. Het zou gaan om een compleet luchtverdedigingsstelsel

met daarnaast waarschijnlijk ook tanks en vliegtuigen. Libië beschikt over grote hoeveelheden wapens, waarmee de Sovjet-Unie probeert via Libië invloed te kunnen blijven uitoefenen in het Midden-Oosten en met name Sadat onder druk te houden.

De instabiliteit in de Arabische landen bleek in de verslagperiode ook uit de burgeroorlog, die sinds half april in Libanon woedde.

Sinds de vorming van het kabinet Karami, bestaande uit 6 mensen en zonder de Christelijke Falangisten en de Moslim socialisten, schijnt de rust, voorlopig althans weer teruggekeerd.

Tot slot zij nog gewezen op een coördinatie-commissie tussen Syrië en Jordanië, in juni tot stand gekomen met als taak militaire en politieke plannen te coördineren en samenwerking te bevorderen op civiele terreinen.

Dit komt voort uit een bezorgdheid van Syrië alleen tegenover Israël te komen te staan, mocht dit laatste land tot een akkoord komen met Egypte. Vooral bestaat een angst voor een eventuele Israëlische aanval via Jordaans grondgebied op de Syrische zuidflank.

7. Verre-Oosten

In China kwam van 13 tot 17 januari het nationale volkscongres bijeen. Belangrijkste agenda-punten van dit congres waren een aantal benoemingen en de aanvaarding van een nieuwe grondwet.

Mao Tse-tung, voorzitter van de Chinese Communistische Partij, werd tevens opperbevelhebber van de strijdkrachten.

Premier Chou En-lai werd herbenoemd als regeringsleider, hetgeen de geruchten over een mogelijke ziekte van deze 76-jarige politicus ontzenuwde. Teng Hsiao-ping, die juist tot vice-voorzitter van de partij was benoemd, werd, nadat hij vanaf de Culturele Revolutie tot medio 1973 in ongenade was gevallen, nu eerste plaatsvervangend premier. Verder werden er 11 vice-premiers benoemd, hetgeen duidt op de aanvaarding van het collectiviteitsbeginsel voor een periode na Mao en Chou. Aan de hand van de benoemingen is de verwachting te rechtvaardigen, dat het gematigde beleid van de laatste jaren zal worden voortgezet. Deze gematigdheid bleek op het volkscongres uit het politieke rapport van Chou En-lai. Een verbetering van de verhouding met de Verenigde Staten wordt mogelijk geacht, al blijft de kwestie Taiwan een

belangrijk geschilpunt. Ten aanzien van West-Europa worden de verhoudingen steeds beter. China is een duidelijk voorstander van een Europese integratie, wat men moet zien in het kader van China's betrekkingen met de Sovjet-Unie. China gelooft dat West-Europa het doelwit is van een eventuele Sovjet agressieve buitenlandse politiek. China steunt om die reden iedere poging om te komen tot een solide West-Europees blok.

Op korte termijn zijn geen verbeteringen in de relaties tussen China en de Sovjet-Unie te verwachten. Hoe die betrekkingen verslechterd zijn, blijkt bijv. ook uit de nieuwe grondwet, waarin men niet meer de vriendschapsbepaling met de SU tegenkomt. De overheersende rol van de C.C.P. in het politieke en maatschappelijke leven ligt nu formeel vast in de constitutie. Alle bestuursorganen alsmede de krijgsmacht staan onder het gezag van de Partij. Wat de grondrechten betreft kunnen drie nieuwe rechten worden onderscheiden: het recht op debat, het recht op het publiceren van muurkranten in grote karakters en het stakingsrecht, waarmee men enigszins de radicale stromingen in China tegemoet is getreden. Voor het overige getuigt ook deze nieuwe grondwet van een gematigdheid in het beleid.

In de verslagperiode hebben zich ook in Indochina belangrijke wijzigingen in de politieke constellatie voorgedaan.

Zuid-Vietnam onder de regering Thieu viel op 30 april na een belegering van de hoofdstad Saigon, definitief in de Communistische handen van Noord-Vietnam. Hetzelfde gold voor Kambodja, waar het bewind van Lon Nol, die tijdig uitweek naar Hawaii, op 17 april werd overgenomen door de Rode Khmer. In Laos werden op 12 mei de rechtse ministers in het coalitie-kabinet vervangen en ging ook de defensie volledig over naar de Pathet Lao.

De rol van de VS is hiermee in Indochina grotendeels uitgespeeld, terwijl de Sovjet-Unie en China door de landen in Indochina tegen elkaar kunnen worden uitgespeeld. Er bestaat in Chinese kringen zeker een angst voor een sterke Vietnamese staat aan haar zuidflank, vooral als hier de Sovjet-Unie zich zou kunnen verzekeren van een grote invloed. Voor wat Kambodja betreft moet men de invloed van China en Vietnam groter schatten dan die van de Sovjets.

B. ECONOMIEConfidentieel 1. Economische ontwikkelingen in Oost-Europa

De verhoging van de olieprijs, welke eind 1973 door de OPEC-landen werd doorgevoerd, begint nu ernstige consequenties te krijgen voor de economische ontwikkeling van de NSWP-landen, terwijl de Sovjet-Unie er in sterke mate van profiteert.

Begin 1975 verdrievoudigde de Sovjet-Unie de prijzen welke de NSWP-landen moeten betalen voor de ruwe olie en aardgas welke zij uit de Sovjet-Unie betrekken tot ongeveer 36 roebel per ton equivalent ruwe olie (nog net onder de wereldmarkt prijs).

Aangezien de Sovjet-Unie in 80 percent van de oliebehoefte van de NSWP-landen (uitgezonderd Roemenië) voorziet, betekent dit voor de economische ontwikkeling van deze landen een ernstige terugslag. De recessie in het Westen had ook haar invloed op de NSWP-export naar het Westen, terwijl bovendien de westerse inflatie de import van moderne technische producten (welke de NSWP-landen voor hun economische ontwikkeling nodig hebben) een stuk duurder maakte.

Verwacht wordt dat het Bruto Nationaal Product van de meeste NSWP-landen met name van de DDR, Tsjechoslowakije en Hongarije, in 1975 een lichte daling zal vertonen hetgeen zich in 1976 versterkt voortzet.

Dit kan een verlaging van de levensstandaard tengevolge hebben met alle politieke consequenties van dien.

De Sovjet-Unie verkreeg in 1974 voor het tweede achtereenvolgende jaar een overschot op haar betalingsbalans, terwijl de vooruitzichten voor 1975 ook zeer goed zijn (een overschot van $\pm$ 2 miljard US\$). De Sovjet-Unie kan het zich nu permitteren in versneld tempo westerse technologie (o.a. voor exploratie en exploitatie in Siberië) aan te schaffen, en grote graanaankopen te doen in het Westen om de levensstandaard van de bevolking te verhogen.

Bovendien is de economische afhankelijkheid van de NSWP-landen van Sovjet leveranties groter geworden zodat dit land waarschijnlijk minder gebruik behoeft te maken van militaire pressiemiddelen om deze landen aan zich te binden.

Dit kan consequenties hebben voor de Sovjet houding bij de MBFR onderhandelingen welke in september a.s. weer te Wenen aanvangen.

Confidentieel

2. Sovjet defensie-uitgaven

De officiële defensie-uitgaven van de Sovjet-Unie voor 1975 bedragen 17,43 miljard roebel, het tweede achtereenvolgende jaar waarin deze uitgaven officieel zijn verminderd (1974: 17,65 miljard roebel; 1973: 17,90 miljard roebel).

Uit analyse van de aankoopprogramma's van de uitrustingsstukken en het in operationeel gebruik nemen van nieuwe strategische systemen (o.a. MIRV'S), blijkt dat de verlaging van de officiële defensie-uitgaven een politiek karakter heeft, en dat de werkelijke uitgaven in 1974 en 1975 gestegen zijn.

De Sovjet defensie-uitgaven worden voor 1975 geschat op ongeveer 31,3 miljard roebel (+ 96 miljard US\$), een stijging van ± 5 procent t.o.v. 1974.

Deze stijging wordt grotendeel veroorzaakt door de uitgavenverhoging voor de strategische strijdkrachten (bijlage 1 en 2 geven een overzicht van de geschatte Sovjet defensie-uitgaven sinds 1961 naar bestedingscategorie en krijgsmachtonderdeel).

Geschatte defensie-uitgaven van de Sovjet Unie naar bestedings-categorie, 1961-1975
(miljard roebel)

	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968	1969	1970	1971
<u>Investeringen:</u>	<u>8,2</u>	<u>8,8</u>	<u>8,3</u>	<u>8,1</u>	<u>8,3</u>	<u>9,0</u>	<u>9,9</u>	<u>10,7</u>	<u>11,2</u>	<u>11,1</u>	<u>10,5</u>
aankoop uitrustingsstukken	6,2	6,6	6,1	5,9	5,9	6,4	7,0	7,4	7,6	7,4	6,9
aankoop reserve onderdelen	1,1	1,3	1,5	1,6	1,8	1,9	2,1	2,4	2,6	2,8	2,9
constructie	0,7	0,7	0,5	0,4	0,4	0,5	0,6	0,6	0,7	0,6	0,4
reparatie faciliteiten	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3
<u>Operatie-uitgaven:</u>	<u>5,7</u>	<u>5,7</u>	<u>6,0</u>	<u>6,1</u>	<u>6,3</u>	<u>6,5</u>	<u>6,9</u>	<u>7,7</u>	<u>8,0</u>	<u>8,2</u>	<u>8,6</u>
salarissen, vergoedingen etc.	4,2	4,7	4,4	4,5	4,6	4,8	5,1	5,6	5,9	6,1	6,3
algemene uitgaven	1,5	1,0	1,6	1,6	1,7	1,7	1,8	2,1	2,1	2,1	2,3
<u>Totaal strijdkrachten</u>	<u>13,9</u>	<u>14,5</u>	<u>14,3</u>	<u>14,2</u>	<u>14,6</u>	<u>15,5</u>	<u>16,8</u>	<u>18,4</u>	<u>19,2</u>	<u>19,3</u>	<u>19,1</u>
Militaire R & D	2,5	2,7	3,0	3,0	3,0	3,1	3,2	3,2	3,8	4,7	5,4
<u>Totaal militaire uitgaven</u>	<u>16,4</u>	<u>17,2</u>	<u>17,3</u>	<u>17,2</u>	<u>17,6</u>	<u>18,6</u>	<u>20,0</u>	<u>21,6</u>	<u>23,0</u>	<u>24,0</u>	<u>24,5</u>
Ruimtevaart	0,3	0,5	0,9	1,4	1,8	2,1	2,5	3,0	2,9	2,8	2,8
<u>Totale defensie-uitgaven</u>	<u>16,7</u>	<u>17,7</u>	<u>18,2</u>	<u>18,6</u>	<u>19,4</u>	<u>20,7</u>	<u>22,5</u>	<u>24,6</u>	<u>25,9</u>	<u>26,8</u>	<u>27,3</u>

GEHEIM

1.b.
17

	<u>1972</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>(1975)</u>
Investerings:				
aankoop uitrustingsstukken	6,3	7,0	8,0	(9,3)
aankoop reserve-onderdelen	3,1	3,1	3,3	(3,4)
constructie	0,4	0,4	0,4	(0,4)
reparatie faciliteiten	0,3	0,3	0,3	(0,3)
Operatie-uitgaven:	<u>9,0</u>	<u>9,1</u>	<u>9,3</u>	<u>(9,3)</u>
salarissen, vergoedingen etc.	6,6	6,7	6,9	(6,9)
algemene uitgaven	2,4	2,4	2,4	(2,4)
<u>Totaal strijdkrachten</u>	<u>19,1</u>	<u>19,9</u>	<u>21,3</u>	<u>(22,7)</u>
Militaire R & D	5,8	6,0	6,2	(6,4)
<u>Totaal militaire uitgaven</u>	<u>24,9</u>	<u>25,9</u>	<u>27,5</u>	<u>(29,1)</u>
Ruimtevaart	3,0	2,6	2,3	(2,2)
<u>Totale defensie-uitgaven</u>	<u>27,9</u>	<u>28,5</u>	<u>29,8</u>	<u>(31,3)</u>

GEHEIM

Bijl. 2.a.

18

Geschatte defensie-uitgaven van de Sovjet-Unie naar krijgsmachtonderdeel, 1961-1975

(miljard roebel)

	<u>1961</u>	<u>1962</u>	<u>1963</u>	<u>1964</u>	<u>1965</u>	<u>1966</u>	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>	<u>1970</u>	<u>1971</u>
Landstrijdkrachten	3,1	3,2	3,3	3,4	3,7	3,8	4,0	4,7	4,7	4,8	5,0
Zeesrijdkrachten	2,3	2,3	2,3	2,2	2,4	2,4	2,6	2,9	3,2	3,2	3,2
Luchtverdediging	2,0	2,1	1,7	1,8	1,9	2,0	2,1	2,5	3,0	2,8	2,8
Luchtstrijdkrachten	2,8	2,8	3,0	3,1	3,1	2,8	2,7	2,7	2,6	2,9	3,0
Strategische raketstrijdkrachten	2,1	2,5	2,3	1,8	1,4	2,3	2,9	2,8	2,7	2,5	1,9
Bevelvoering en ondersteuning	1,6	1,6	1,7	1,9	2,1	2,2	2,5	2,8	3,0	3,1	3,2
Totaal strijdkrachten	<u>13,9</u>	<u>14,5</u>	<u>14,3</u>	<u>14,2</u>	<u>14,6</u>	<u>15,5</u>	<u>16,8</u>	<u>18,4</u>	<u>19,2</u>	<u>19,3</u>	<u>19,1</u>

GEHEIM

2.b.
19

	<u>1972</u>	<u>1973</u>	<u>1974</u>	<u>(1975)</u>
Landstrijdkrachten	5,3	5,4	5,5	(5,6)
Zee-strijdkrachten	3,2	3,4	3,6	(3,8)
Luchtverdediging	2,6	2,4	2,3	(2,3)
Luchtstrijdkrachten	3,3	3,5	4,0	(4,4)
Strategische raketstrijdkrachten	1,4	1,9	2,5	(3,2)
Bevelvoering en ondersteuning	3,3	3,3	3,4	(3,4)
Totaal strijdkrachten	<u>19,1</u>	<u>19,9</u>	<u>21,3</u>	<u>(22,7)</u>

C. MILITAIR**1. Militaire Strategie**

Geheim

a. Troepenrotatie

De halfjaarlijkse troepenrotatie van de Sovjet strijdkrachten naar en van de vier groepen van strijdkrachten (in de DDR, Polen, Tsjechoslowakije en Hongarije) vond, evenals de herfstrotatie in 1974, ook nu weer grotendeels plaats door middel van luchttransport.

In de periode van 3 t/m 17 mei 1975 werden ca. 860 pendelvluchten tussen de SU en bovengenoemde landen uitgevoerd, waarmede naar schatting - in aanmerking genomen de gebruikte typen toestellen - ca. 100.000 militairen naar en van deze landen kunnen zijn verplaatst.

In tegenstelling tot de herfstrotatie van 1974, waarbij ca. 5 % van de vluchten werd uitgevoerd met militaire toestellen van de VTA, werd het gehele transport nu verzorgd door de Sovjet civiele luchtvaartmaatschappij Aeroflot.

Indien het geschatte aantal van 100.000 man juist is, zou het aandeel van het spoorwegtransport, dat in 1974 nog ca. 25 % bedroeg, nog verder zijn afgenomen. Het spoorwegtransport heeft plaatsgevonden met gebruikmaking van enkele pendeltreinen en van de Sovjet verlofgangerstreinen die gedurende een aantal dagen per week rijden tussen de SU en Oost-Duitsland.

De SU is in staat in zeer korte tijd tienduizenden militairen door de lucht te vervoeren naar strategisch belangrijke gebieden. Indien aldaar voldoende materieel ter beschikking staat dient met een mogelijke snelle uitbreiding van het aantal divisies in deze gebieden rekening te worden gehouden.

2. Logistiek

Confidentieel

a. Verkeerswezen**(1) Algemeen**

Zoals reeds werd verwacht op grond van de gepubliceerde kwartaalcijfers zijn de WP-landen er wederom in geslaagd de gestelde plancijfers voor 1974 op het gebied van het transport te realiseren.

(2) Aanleg Autobahn Berlijn-Rostock

Tot eind 1974 werd slechts 104 km van de aan te leggen Autobahn Berlijn-Rostock in gebruik genomen. De werkzaamheden zijn officieel begonnen op 2-1-1970.

De huidige stand van de werkzaamheden is zodanig dat in de loop van 1975 alleen enkele aanvoerwegen naar de Autobahn in de omgeving van Berlijn voor het verkeer zullen worden vrijgegeven.

De gehele weg met een totale lengte van 260 km zal, naar wordt verwacht, niet voor 1980 gereed zijn (volgens de oorspronkelijke plannen zou dit in 1975 zijn).

De haven van Rostock heeft geen verbinding met het binnenwaterwegennet van Oost-Duitsland, zodat de spoorwegen ook in de eerstvolgende jaren nog het grootste deel van het goederenvervoer van en naar Rostock voor hun rekening moeten blijven nemen.

Wanneer deze Autobahn geheel gereed zal zijn, beschikt Oost-Duitsland zowel in de richting Oost-West, als in de richting Noord-Zuid, over een net van Autobahnen dat vooral uit militair oogpunt van zeer groot belang is.

3. Landstrijdkrachten

a. Activiteiten

Met uitzondering van een aantal oefeningen, waarop hieronder nader zal worden ingegaan, vonden gedurende de verslagperiode bij de Warschaupaktlandstrijdkrachten slechts normale oefen-/opleidingsactiviteiten plaats.

Tot het tijdstip van afsluiten van dit overzicht werden in Oost-Duitsland 12 tijdelijk verboden gebieden ingesteld. Dit aantal, de tijdstippen waarop ze van kracht werden en de perioden van restrictie, kunnen als normaal worden beschouwd.

Een omvangrijke Warschaupakt-manoeuvre heeft niet plaatsgevonden. Wel werden meldingen ontvangen dat een dergelijke oefening, die dit jaar i.v.m. het 20-jarig bestaan van het Warschaupakt wel werd verwacht, eind augustus/begin september in Polen zal worden gehouden.

Hierbij dient te worden opgemerkt dat hieromtrent in de Oosteuropese pers nog geen artikelen zijn verschenen, hetgeen in het verleden geruime tijd voor de aanvang van dit soort evenementen wel het geval was.

Van 20 januari tot 3 februari vond in het zuidwestelijk en westelijk deel van de Sovjet-Unie een commandostafoefening plaats waarvan waarschijnlijk door MD-Trans Kaukasus met zijn drie legers en luchtlandingsdivisie het gedeelte met troepen werd uitgevoerd.

Gegevens dat deze oefening mede verband hield met de nog steeds aanwezige spanning in het Midden-Oosten, kunnen niet worden bevestigd.

In de eerste week van maart werd in MD-Witrusland een oefening gehouden welke op 16 februari daaraan voorafgaande in de Rode Ster werd aangekondigd.

Dit is zeer ongebruikelijk. Hoewel gegevens dienaangaande slechts gering zijn, wordt aangenomen dat de oefening beperkt bleef tot MD-Witrusland en dat de deelnemende eenheden het (Sovjet) tactische niveau (divisie) niet te boven gingen. Het vooraf aankondigen van deze oefening (op het tijdstip dat zich een Britse delegatie o.l.v. Premier Wilson in Moskou bevond) kan door de Sovjets bedoeld zijn om de toen nog al moeizaam verlopende besprekingen in het kader van de CEVS een positieve impuls te geven. Men denke hierbij primair aan het punt "Confidence Building Measures".

In de maanden maart en april vond een aantal Warschaupakt stafoefeningen plaats, t.w. van 16 - 27 maart in de DDR de oefening "SOYUZ '75" met deelname van Sovjet, NVA, Poolse en mogelijk Tsjechoslowaakse stafofficieren.

Het ging hierbij om een oefening op de kaart.

Van 17 - 22 maart vond in Bulgarije een soortgelijke oefening plaats met deelname van Sovjet, Bulgaarse en Roemeense officieren.

Van 18 - 19 april tenslotte vond in Roemenië een door de Roemeense mindef geleide oefening plaats voor Sovjet, Bulgaarse en Roemeense officieren. Mogelijk heeft aan deze

oefening tevens een beperkt aantal Bulgaarse vliegtuigen deelgenomen.

Van 8 - 15 april werd een stafoefening gehouden waaraan werd deelgenomen door elementen van Mindef Moskou, MD-Baltische Landen, MD-Karpathen, GSVG, SGV en TsGV, Mindef Warschau, Mindef Strausberg, de beide Oostduitse militaire districten en het Poolse MD-Silezie.

In feite werd hiermee, zowel in geografische zin als v.w.b. het niveau een beeld geschapen van bijvoorbeeld een "Hilex Centrale Sector". In dezelfde periode vond tevens een wereldomvattende oefening plaats van de Sovjet zee strijdkrachten. Samenhang tussen beide oefeningen werd weliswaar niet vastgesteld, doch lijkt aannemelijk.

Zoals gebruikelijk vond in april en mei bij de onderscheidene Warschaupaktstrijdkrachten de voorjaarspersoneelwisseling plaats. Deze had overal een normaal verloop.

Zoals kon worden verwacht lag bij de rotatie van de Sovjet Groepen van Strijdkrachten het zwaartepunt van het vervoer van het hierbij betrokken personeel op luchttransport (zie pt. 1.a.).

Opvallend zijn de activiteiten van de SGV (de Sovjet Strijdkrachten in Polen).

Waar deze strijdkrachten, bestaande uit o.m. twee tankdivisies, gedurende de afgelopen jaren nauwelijks activiteiten ten toon spreidden - zeker niet buiten hun legerings- tevens oefengebieden - blijken zij gedurende deze verslagperiode reeds enkele commandostafoefeningen met relatief omvangrijke troependeelname te hebben gehouden. Deze oefeningen vonden gedeeltelijk buiten hun oefen-/legeringsgebieden plaats.

b. Opleiding/oefeningen

(1) Uit een analyse van het aantal oefeningen op legerniveau en hoger gedurende de periode 1-11-74 - 1-5-75, is gebleken dat in vergelijking met dezelfde periode in 1973/1974 enkele opmerkelijke veranderingen zijn te constateren:

- Het totaal aantal oefeningen is iets toegenomen, van 79 tot 85,

- Het zwaartepunt van de oefeningen was niet meer zo duidelijk in de DDR en Tsjechoslowakije aanwezig, 24 i.p.v. 31 resp. 18 i.p.v. 23,
- Opvallend was de toename van het aantal oefeningen in de Sovjet-Unie (14 i.p.v. 5), in Polen (13 i.p.v. 10) en in Hongarije, Bulgarije en Roemenië (16 i.p.v. 10).

Hoewel het zwaartepunt van de oefeningen nog duidelijk in de DDR, Polen en Tsjechoslowakije lag is hiermede toch een meer evenredige verdeling van deze oefeningen over alle WP staten verkregen dan daarvoor het geval was.

- (2) De sedert enige tijd waargenomen trend van een vermindering van het aantal oefeningen op hoger niveau ten gunste van een groter aantal oefeningen op het taktisch niveau handhaaft zich nog steeds.
- (3) De in de vorige verslagperiode gesignaleerde nadruk bij de opleidings/oefenactiviteiten op het optreden onder (gesimuleerde) nucleaire en chemische omstandigheden en het gebruik van helicopters, zette zich nog voort.

c. Sterkte en organisatie

(1) Sterkte cijfers

Op de jaarlijkse MC-161- (Inlichtingen) conferentie, zijn de volgende sterktecijfers van de WP-landstrijdkrachten vastgesteld (tussen haakjes de cijfers van 1974):

Sovjet-Unie	166 divisies	(170)
Oost-Duitsland	6 "	(6)
Polen	15 "	(15)
Tsjechoslowakije	10 "	(10)
Hongarije	6 "	(6)
Roemenië	10 "	(10)
Bulgarije	<u>13</u> "	<u>(13)</u>
Totaal WP-strijdkrachten	226 divisies	(230)

Van de Sovjet strijdkrachten zijn gelegerd in

Oost-Duitsland	20 divisies	(20)
Polen	2 "	(2)
Tsjechoslowakije	5 "	(5)
Hongarije	4 "	(4)
3 Westelijke militaire districten (Baltische landen, Witrusland, Karpatten).	30 "	(31)

(2) Organisatie

- (a) De Scaleboard (een grond/grond geleid wapen met een bereik van ca. 900 km) is/wordt vermoedelijk ingedeeld bij de landstrijdkrachten op "front-niveau":
- (b) Bij 6 van de 20 luaregimenten van de GSVG-divisies, werd de invoering van de SA-6 ("GAINFUL"), een grond/lucht geleid wapen voor het bestrijden van luchtdoelen op lage hoogte, waargenomen. Bij de luaregimenten is het 57 mm kanon S-60 reeds jarenlang het standaardwapen.
- (c) De in het voorgaande periode-overzicht genoemde mogelijke uitbreiding van de artilleriebatterijen van de mechregimenten van 6 tot 18 stukken geschut, werd bij enkele regimenten reeds waargenomen.
- (d) De indeling van de gemechaniseerde vuurmonden (zie voorgaand periode-overzicht) bij de GSVG zal mogelijk tot gevolg hebben dat de artillerieregimenten van legers en divisies van 54 tot 72 stukken geschut worden uitgebreid.

d. Materieel

(1) Ontwikkeling middelbare tank

- (a) Sedert begin dit jaar worden regelmatig berichten ontvangen over de opvolger van de T-62, waarbij type benamingen T-64, T-72 en T-74 werden gehanteerd.

Reeds in 1970, tijdens de oefening DVINA, werd een van de T-62 afwijkend tanktype waargenomen, dat de voorlopige benaming mb tk M-1972 kreeg.

In hoeverre dit een interim model betreft ten aanzien van de T-64/T-72/T-74 kan op dit ogenblik nog niet worden beoordeeld.

Het gewicht van de nieuwe mb tank zou liggen tussen de 35 en 45 ton en hij zou uitgerust zijn met een automatische laadinrichting waardoor de bemanning tot 3 man zou zijn terug gebracht.

De hoofdbewapening heeft uitwendig dezelfde kenmerken als die van de T-62 terwijl (laser) afstandmeetapparatuur ingebouwd zou zijn.

Het loopwerk is van het verbeterde Christie type d.w.z. in dit geval 6 loopwielen en drie geleide rollen.

- (b) Daar tot op heden bij het Poolse Volksleger geen tanks van het type T-62 zijn waargenomen, zouden de berichten dat Polen hun T-54/55 "up gunnen" met het T-62 (= 115 mm) kanon niet tot de onmogelijkheden behoren.

Verwacht mag worden dat men in afwachting van de opvolger van de T-62 is overgegaan tot de hierboven genoemde maatregel

(2) Grond/luchtraketten

- (a) Een totaal nieuwe lanceerinrichting werd waargenomen voor de SA-3 ("GOA") raket.

De tot nu toe gesignaleerde versie was geschikt voor het afvuren van twee raketten van één lanceerinrichting, terwijl een nu in Joegoslavië geziene lanceerinrichting geschikt is voor het afvuren van vier SA-3 raketten.

De vraag of het geheel standaard is voor het Warschaupakt kan niet worden beantwoord, daar slechts behoudens één waarneming in Polen, dit de tweede maal is, dat deze gemodificeerde SA-3 lanceerinrichting werd waargenomen.

(b) Tijdens vorig jaar en eveneens dit jaar gehouden militaire parades werd een ongeveer 40 tot 60 cm kortere versie van de SA-4 ("GANEF") raket op TEL waargenomen.

Vermoedelijk gaat het hier om een gevechtscop waarvan de lading lichter in gewicht doch krachtiger in uitwerking is.

Mede doordat hij zowel in Moskou als in Praag gezien werd kan men redelijkerwijs aannemen dat deze versie operationeel is.

(3) Voertuigen

Sedert een aantal maanden worden steeds meer gegevens bekend over de STAR-266 (6 x 6) welke sedert 1974 bij de STARACHOWICE autofabriek in productie is t.b.v. het Poolse Volksleger.

Dit voertuig, met een 150 pk dieselmotor, dat geschikt is voor zowel weg als terrein kan een nuttige lading van ongeveer 3.500 kg of 24 soldaten vervoeren terwijl er nog een last van 4.000 kg kan worden getrokken. Tevens heeft het voertuig de beschikking over een lierinstallatie met een kabellengte van 50 meter en een trekkracht van 6.000 kg.

Waterhindernissen kunnen redelijkerwijs tot een diepte van 180 mm worden doorschreden.

Leeggewicht	7.200 kg
Lengte	6.800 mm
Breedte	2.500 mm
Hoogte	2.640 mm
Motor type	diesel
aantal cylinders	6
Maximum snelheid (op de weg)	90 km/u
Bodemvrijheid	325 mm
Spoorbreedte	1.970 mm
Bandenmaat	12.00 x 20

Deze STAR-266 zou inzetbaar zijn bij buitentemperaturen van -40° C tot $+40^{\circ}$ C.

Waarnemingen wijzen uit dat men al op bescheiden schaal met de invoering is begonnen. In hoeverre dit voertuig de vervanger is van de STAR-66(0) kan nog niet worden beoordeeld.

(4) Radio Relay

In de Sovjet-Unie zijn sedert 1960 proeven genomen met "tropo-scatter" apparatuur.

Tussen 1960 en 1963 zijn verschillende systemen bij de diverse onderdelen beproefd.

Vast is komen te staan, dat de, te overbruggen, afstand bij de eerste typen meestal in de buurt van de 200-300 kilometer lag.

In 1966 werd voor het eerst buiten de Sovjet-Unie, namelijk in Polen, een tropo-scatter installatie gezien.

Dit werd in verband gebracht met de destijds op handen zijnde Warschaupakt oefening "Moldau", waarbij de verbinding vanuit de Sovjet-Unie via Polen naar Tsjechoslowakije mogelijk zou worden.

In 1967 werd deze, inmiddels "Twin Dish" genaamde, apparatuur in de DDR waargenomen en later eveneens in Tsjechoslowakije en Hongarije.

Men is nu van mening dat de voornaamste militaire hoofdkwartieren door middel van deze apparatuur met elkaar in verbinding staan.

Bij de Twin Dish betreft het ronde parabool antennes met een doorsnede van ca. 10 meter.

Ten behoeve van het transport kunnen deze parabool antennes in een aantal segmenten uiteen genomen worden. Deze segmenten worden vervoerd op een aantal wielvoertuigen van het type Zil-157 met twee-assige aanhanger.

Midden 1974 werd de Twin Ear waargenomen. Deze twee eveneens ronde parabool antennes zitten draaibaar op een URAL-375 verbindingsvoertuig gemonteerd. Tijdens het

transport wordt de voorste antenne over de dan neergeklapte achterste antenne bevestigd.

De diameter van elk van de beide antennes bedraagt ongeveer 2,70 meter.

Begin dit jaar werd wederom in Polen een tropo-scatter opstelling waargenomen, bemand door een Sovjet verbindingseenheid.

Deze Twin Plate (R-406) apparatuur wordt vervoerd op een Zil-131 met twee assige aanhanger, waarbij de parabool met het top-eind op de aanhanger ligt.

Deze aanhanger wordt voor het opzetten vóór de Zil-131 geplaatst, waarna de ronde parabool vastgekoppeld wordt aan de op de Zil-131 aanwezige mast. Vervolgens wordt de mast met parabool hydraulisch verticaal gebracht. De diameter van de parabool antenne bedraagt ongeveer 6,25 meter en de voeding geschiedt d.m.v. een vierkante golfpijp, welke $\pm$ 4,30 meter op een er voor gemonteerde stang zit.

Met deze mobiele scatter apparatuur beschikt de Sovjet-Unie over voldoende systemen om een redelijke verbinding te kunnen onderhouden tussen de militaire hoofdkwartieren in de diverse Warschaupakt landen en de aldaar aanwezige strijdkrachten.

(5) Parade Belgrado

Tijdens de in mei van dit jaar gehouden militaire parade in Belgrado werd een aantal opvallende dingen getoond;

- (a) een zelf geproduceerd infanterie gevechtsvoertuig. Opvallend is de gelijkenis met de Sovjet BMP, doch het 20 mm kanon en de dubbele lanceerinrichting voor AT-3 raketten ("SAGGER") achter op de toren en verschillen t.a.v. het loopwerk maken verwisseling onmogelijk.

Deze amfibische voertuigen hebben een Franse motor terwijl de hoofdbewapening van Hispano Suiza is. Voorlopig gaat het hier om een beperkt aantal voertuigen, waarvan de benaming M-980 zou zijn, voor troepenbeproeving.

(b) FAP-2020 BS met meervoudige raketwerper met tweede salvo.

Deze raketwerper heeft vier lagen van elk acht buizen met elk een kaliber van 128 mm en evenals bij de Tsjechische TATRA-813 (RM-70) het geval is, ligt er achter de cabine een tweede salvo gereed.

Ook hier is er sprake van een voorserie voor troepenbeproeving en is het geheel geenszins operationeel.

D. CIVIELE VERDEDIGING EN PARA-MILITAIRE ORGANISATIES1. Civiele verdediging

Confidentieel

a. Warschaupaktlanden en Joegoslavië

In nagenoeg alle WP-landen en Joegoslavië heeft een intensieve opleidings- en oefenactiviteit plaatsgevonden t.a.v. de civiele verdediging.

Speciale aandacht werd geschonken aan de samenwerking tussen de territoriale strijdkrachten en de civiele-verdedigingsseenheden. Op deze wijze werden zowel de militaire territoriale-verdedigingsstaven als de civiele-verdedigingsstaven geëfend, waarbij het zwaartepunt lag op de samenwerking tussen beide verdedigingscomponenten.

Confidentieel

b. Polen

De opheffing van 314 Powiats en de uitbreiding van het aantal Wojewodschappen van 22 tot 49 zal t.a.v. de civiele verdediging een aantal verbeteringen met zich meebrengen.

Voorheen was de opleiding en uitrusting van de civiele-verdedigingsseenheden in handen van de civiele-verdedigingsstaven van de Powiats, waardoor grote verschillen tussen de Powiats onderling waren ontstaan. Door het overhevelen van deze taken naar het Wojewodschapsniveau zal een meer uniforme opleiding en uitrusting tot stand komen dan in het verleden het geval was.

De inzet van de TOS-eenheden (eenheden die plaatselijk worden ingezet) binnen de gemeenten zal blijven geschieden door de Voorzitters van de Uitvoerende Raden der gemeenten. De inzet van de ZOS-eenheden (eenheden die worden ingezet in fabrieken en bedrijven) zal geschieden door de Chef van de fabriek of het bedrijf, terwijl de SOS-eenheden (eenheden die taken verrichten, welke niet worden gedaan door TOS- of ZOS-eenheden) waarschijnlijk in de toekomst zullen worden ingezet door de civiele-verdedigingsstaf van het betreffende Wojewodschap.

2. Para-militaire organisaties

Confidentieel

a. Polen

De onder pt 1 b genoemde administratieve reorganisatie van

Polen heeft waarschijnlijk ook konsekwenties t.a.v. de ORMO (reserve militie).

Voorheen ressorteerden de ORMO-eenheden rechtstreeks onder de Voorzitters van de Uitvoerende Raden der Powiats. Door de opheffing van dit niveau is het waarschijnlijk dat deze eenheden komen te ressorteren onder de ORMO-staven van de Wojewodschappen, waardoor een einde is gekomen aan de versnippering van de ORMO. In de toekomst is dan ook te verwachten dat de inzet, opleiding en uitrusting van deze eenheden effectiever zal geschieden.

E. WETENSCHAP EN TECHNOLOGIEConfidentieel 1. "Environmental Warfare"

Dit voorjaar is de term "Environmental" of "Geophysical Warfare" zeer in de belangstelling gekomen. Op beperkte schaal waren de mogelijkheden hiertoe reeds lang aanwezig en zijn zelfs al toegepast met name door de Verenigde Staten in Vietnam.

Onder environmental/geophysical warfare dient te worden verstaan:

- Het veranderen van het weer, bijv. intensiteitsveranderingen in regen, sneeuw, hagel, onweer, nevel en mist, het veranderen van banen van tornado's en tropische cyclonen.
- Het veranderen van het klimaat, bijv. het vernietigen van begroeiingen, het wijzigen van land/water verhoudingen,
- Het veroorzaken van aardbevingen.
- Het wijzigen van zeestromingen.
- Het veroorzaken van vloedgolven.
- Het (bijv. met behulp van bromine) "snijden" van gaten in de ozonlaag. Gevolgen: vernietiging van begroeiingen (vooral in landbouw) en stijging van het aantal huidkankergevallen.

In een zeer groot aantal landen is reeds geëxperimenteerd met name op het gebied van

- a. het voortijdig laten uitwoeden van hagel- en regenbuien
- b. het teweegbrengen van regenbuien
- c. het laten optrekken van mist.

Hoewel in al deze gevallen vreedzame doeleinden werden nagestreefd, zijn de resultaten van al deze experimenten ook van belang voor eventuele militaire toepassingen.

Bij de topconferentie in Vladivostok is dit onderwerp aan de orde geweest. Afsproken is toen te trachten tot een verbod van deze methoden te komen.

Later is bij hearings in de Amerikaanse Senaat impliciet door Admiraal Davies te kennen gegeven dat het veranderen van het weer (in tegenstelling tot het klimaat) niet in de beschouwingen diende te worden opgenomen.

Recent is het onderwerp op de agenda van de Conference of the Committee on Disarmament geplaatst.

Pogingen worden nu in het werk gesteld om te komen tot het uitbannen van het militair gebruik van dergelijke technieken.

Afgezien van de moeilijkheid militair van civiel onderzoek op dit gebied te scheiden, is de voornaamste moeilijkheid gelegen in de verificatie van een dergelijk verdrag. (Toevallige ongunstige weersomstandigheden zouden immers kunnen leiden tot een grote mate van wantrouwen onder de bevolking).

Gezien het bovenstaande lijkt een totaal (civiel en militair) verbod de zekerste methode.

De verificatie zou dan dienen te worden uitgevoerd door een internationaal samengesteld Controle Bureau.

Bepaalde civiele uitzonderingen zouden dan na een voorafgaand bewijs van de onschadelijkheid van de toepassing onder controle van dit bureau toegelaten en uitgevoerd kunnen worden. Iedere toepassing kan op deze wijze van geval tot geval bekeken worden.

Confidentieel 2. Chemische oorlogvoering

De besprekingen van de Conference of the Committee on Disarmament om te komen tot een verbod van het ontwikkelen, produceren, opslaan en gebruiken van chemische wapens stagneren reeds enige tijd ten gevolge van moeilijkheden in het vinden van acceptabele verificatieprocedures.

Internationaal wordt naarstig gezocht naar methoden van verificatie op afstand.

In dit verband kan de Sovjet ontwikkeling van een systeem, waarmee door middel van een laser zowel de aanwezigheid van verontreinigingen in lucht als in water aangetoond en geanalyseerd kunnen worden, belangrijk zijn. Met dit systeem kan de chemische samenstelling van de verontreiniging zeer snel (enkele fracties van een seconde) bepaald worden.

Hoewel dit systeem nu nog slechts tot op 2.000 meter effectief is, wordt aangenomen dat deze afstand aansienlijk vergroot kan worden. Ook lijken de besprekingen vertroebeld te worden door het bekend worden van Amerikaanse experimenten op het gebied van de binaire chemische wapens.

In een dergelijk wapen gaan twee relatief onschuldige stoffen tijdens

de vlucht of op het doel een chemische reactie aan onder vorming van een hoog-toxische stof.

Het zal duidelijk zijn, dat indien een dergelijk wapen inderdaad ontwikkeld wordt, het betreffende land verminderde bereidheid zal vertonen onmiddellijk daarna weer tot vernietiging van deze wapens over te gaan.

Hoewel de Sovjets in staat geacht moeten worden een dergelijk systeem te ontwikkelen, zijn geen gegevens betreffende een dergelijke richting van onderzoek bekend.

3. Biochemische oorlogvoering

onconfidentieel

a. Pheromonen

Pheromonen zijn chemische stoffen waarop insecten en sommige zoogdieren reageren (aantrekkende of afstotende werking enz). Hoewel dergelijke stoffen op biologische wijze geproduceerd worden, zouden deze ook synthetisch gemaakt kunnen worden. Indien dit gebeurt, zou op deze wijze het verdrag tegen productie, opslag en gebruik van biologische wapens ondermijnd kunnen worden.

Door middel van bijv een langzame verdamping van bepaalde pheromonen zouden op daartoe in aanmerking komende plaatsen concentraties van bepaalde ziektekiemen overbrengende insecten verkregen kunnen worden, hetgeen problemen kan veroorzaken voor de (militair) medische dienst.

Deze stoffen zijn vooralsnog door de mens niet te detecteren. Getracht wordt vast te stellen of en in hoeverre de Sovjets of andere Oosteuropese landen hiernaar onderzoek verrichten of verricht hebben.

dienstgeheim

4. USSR Academie van Wetenschappen

Akademicus Keldysh is op zijn herhaald verzoek in verband met zijn slechte gezondheid van zijn functie als President van de USSR Academie van Wetenschappen (de hoogste wetenschappelijke instelling in de Sovjet-Unie) ontheven.

Hij behoudt zijn functies van Voorzitter van het Comité voor Lenin en USSR Staatsprijzen op het gebied van Wetenschap en Technologie,

als Directeur van het Instituut van Toegepaste Wiskunde van de USSR Academie van Wetenschappen en van lid van het Presidium van de USSR Academie van Wetenschappen.

Keldysh wordt opgevolgd door Academicus Kotelnikov, die Vice-President was.